

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและความจำเป็นของปัญหา

ประเทศไทยได้เริ่มมีการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2500 หรือประมาณ 40 ปีที่ผ่านมา เริ่มจากกรมปศุสัตว์ได้จัดตั้งหน่วยผสมเทียมขึ้นในจังหวัดราชบุรี และนครปฐม พร้อมทั้งส่งเสริมให้เกษตรกรในจังหวัดราชบุรี พระนครศรีอยุธยา และจังหวัดรอบๆ กรุงเทพฯ เลี้ยงโคนม ต่อมาในปี พ.ศ.2503 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้เสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศเดนมาร์ก ซึ่งเป็นวาระสำคัญที่ส่งผลให้เกิดความก้าวหน้าและเจริญเติบโตของกิจการการเลี้ยงโคนมในประเทศไทย กล่าวคือ ประเทศไทยได้รับความช่วยเหลือจากประเทศเดนมาร์กในการจัดตั้งฟาร์มโคนมไทย-เดนมาร์ก ขึ้นที่ อ.มวกเหล็ก จ.สระบุรี ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นองค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย (อสมท.) ในปี พ.ศ.2514 มีหน้าที่ส่งเสริมการเลี้ยงโคนมให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมการเลี้ยงโคนมในเขตต่างๆ รวม 4 เขต ได้แก่ มวกเหล็ก เชียงใหม่ ขอนแก่น และประจวบคีรีขันธ์ รวมทั้งจัดตั้งศูนย์รวมนมอีก 29 แห่ง ในภูมิภาคต่างๆ รวมทั้งได้โปรดเกล้าฯ ให้สร้างโรงโคนมขึ้น ในเขตพระราชวังสวนจิตรลดา จากพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ เพื่อวัตถุประสงค์ 4 ประการคือ 1) เป็นฟาร์มโคนมสาธิต ที่เกษตรกรสามารถนำไปดำเนินการได้ด้วยตนเอง 2) เป็นที่ศึกษาปรับปรุงวิธีการเลี้ยงโดยนำวิชาการแผนใหม่มาใช้ 3) เป็นที่ศึกษาด้านพันธุ์โคนมที่เหมาะสมที่ใช้เลี้ยงภายในประเทศ และ 4) เพื่อส่งเสริมการบริโภคนม

ในส่วนของการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมในจังหวัดเชียงใหม่ นั้น เริ่มต้นเมื่อประมาณ 20 ปีมาแล้ว เมื่อโครงการโคนมไทย - เยอรมัน ซึ่งเป็นโครงการร่วมระหว่างประเทศไทยกับประเทศสหพันธรัฐเยอรมันตั้งขึ้นที่จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยส่งเสริมการเลี้ยงโคนมในภาคเหนือให้แพร่หลาย และถูกต้องตามหลักวิชาการ โครงการนี้ได้เสร็จสิ้นประมาณ พ.ศ. 2517 เกษตรกรที่ได้รับการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมได้รวมกลุ่มเป็นกลุ่มผู้เลี้ยงโคนมขึ้น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มอำเภอเมือง กลุ่มสันกำแพง และกลุ่มออนหลวย และต่อมาได้รวมตัวกันจัดตั้งเป็นสหกรณ์โคนมเชียงใหม่ (เบญจพรรณ: 2540) กล่าวได้ว่าอาชีพการเลี้ยงโคนมเป็นอาชีพหนึ่ง ซึ่งในภาวะปัจจุบันสามารถสร้างรายได้และความมั่นคงให้กับครอบครัวของเกษตรกรเป็นอย่างดี

อำเภอสันกำแพงเป็นอำเภอหนึ่ง ซึ่งมีการเลี้ยงโคนมกันมากและเลี้ยงเป็นระยะเวลานาน อย่างไรก็ตาม ในช่วงปี พ.ศ. 2532 - 2535 จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมมีแนวโน้มลดลง เนื่องจากราคาที่ดินเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้เกษตรกรหลายรายต้องขายที่ดินที่ใช้ในการเลี้ยงโคนมและปลูกหญ้า

ไปทำอาชีพอื่น ในปี พ.ศ. 2539 มีเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมทั้งสิ้นประมาณ 248 ราย จำนวนโคประมาณ 2,000 ตัว มีการเลี้ยงกระจายในพื้นที่ต่างๆ คือ ตำบลแช่ช้าง ตำบลออนใต้ ตำบลร่องวัวแดง ตำบลสันกำแพง ตำบลทรายมูล ตำบลสันกลาง และตำบลสันเปา (สำนักงานปศุสัตว์อำเภอสันกำแพง, 2539) เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกสหกรณ์โคนมเชียงใหม่ และสหกรณ์โคนมป่าตองห้วยหม้อ จำกัด มีการทำธุรกิจกับสหกรณ์ และองค์การส่งเสริมการเลี้ยงโคนมแห่งประเทศไทย (อศค.) โดยเกษตรกรที่เลี้ยงในตำบลร่องวัวแดง และอื่นๆ จำหน่ายน้ำนมดิบให้แก่สหกรณ์โคนมเชียงใหม่ ส่วนเกษตรกรที่เลี้ยงในตำบลออนใต้ ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกของสหกรณ์โคนมป่าตองห้วยหม้อ จำกัด ได้จำหน่ายน้ำนมดิบให้แก่องค์การส่งเสริมการเลี้ยงโคนมแห่งประเทศไทย (อศค.) และได้มีหน่วยงานของกรมปศุสัตว์ และหน่วยงานขององค์การส่งเสริมการเลี้ยงโคนมแห่งประเทศไทย (อศค.) ได้เข้าไปทำการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมให้เกษตรกรในพื้นที่ พยายามช่วยแก้ไขปัญหาคาความยากจนโดยการให้ความรู้และฝึกอบรมในด้านการเลี้ยงโคนม การจัดการ การผสมเทียม โดยมุ่งหวังให้เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมมีความรู้ และมีความอยู่ดีกินดี โดยได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงความพึงพอใจของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมที่มีต่อการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมในพื้นที่ดังกล่าว เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ทั้งภาครัฐและเอกชนที่จะเข้าไปทำการส่งเสริมการเลี้ยงโคนม ได้ใช้เป็นแนวทางเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขการเลี้ยงโคนมในพื้นที่วิจัยให้ก้าวหน้าต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมที่มีต่อการส่งเสริมการเลี้ยงโคนม
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม กับความพึงพอใจของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม ที่มีต่อการส่งเสริมการเลี้ยงโคนม
3. เพื่อศึกษาปัญหาในการเลี้ยงโคนมของเกษตรกร ในเขตอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยครั้งนี้ สามารถที่จะนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการวางแผน พัฒนาปรับปรุงแก้ไขการส่งเสริมการเลี้ยงโคนม ในสำนักงานปศุสัตว์อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผู้วิจัยทำงานอยู่ ตลอดจนองค์การส่งเสริมการเลี้ยงโคนมแห่งประเทศไทย (อศค.) รวมทั้งกรมปศุสัตว์ต่อไป

สมมติฐาน

ความพึงพอใจของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมที่มีต่อการส่งเสริมการเลี้ยงโคนม มีความสัมพันธ์กับลักษณะส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจและปัจจัยทางสังคม ของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม

ขอบเขตและวิธีการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

ก. ขอบเขตด้านพื้นที่และประชากรที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาถึงความพึงพอใจของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมต่อการส่งเสริมการเลี้ยงโคนม อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ใน 8 ตำบล คือ ตำบลออนใต้ ตำบลบวกค้าง ตำบลคันเปา ตำบลห้วยทราย ตำบลแช่ช้าง ตำบลสันกำแพง ตำบลร่องวัวแดง และตำบลทรายมูล จำนวน 155 ราย

ข. ตัวแปรการวิจัย

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ประกอบด้วย

1. ลักษณะส่วนบุคคล

1.1 อายุ

1.2 ระดับการศึกษา

1.3 การเป็นสมาชิกกลุ่ม

1.4 ประสบการณ์ในการเลี้ยงโคนม

2. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

2.1 รายได้สุทธิจากการเลี้ยงโคนม

2.2 รายได้นอกฟาร์ม

2.3 ขนาดพื้นที่ถือครอง

2.4 จำนวนโคนมที่เกษตรกรเลี้ยง

3. ปัจจัยทางสังคม

3.1 การได้รับข่าวสารด้านปศุสัตว์

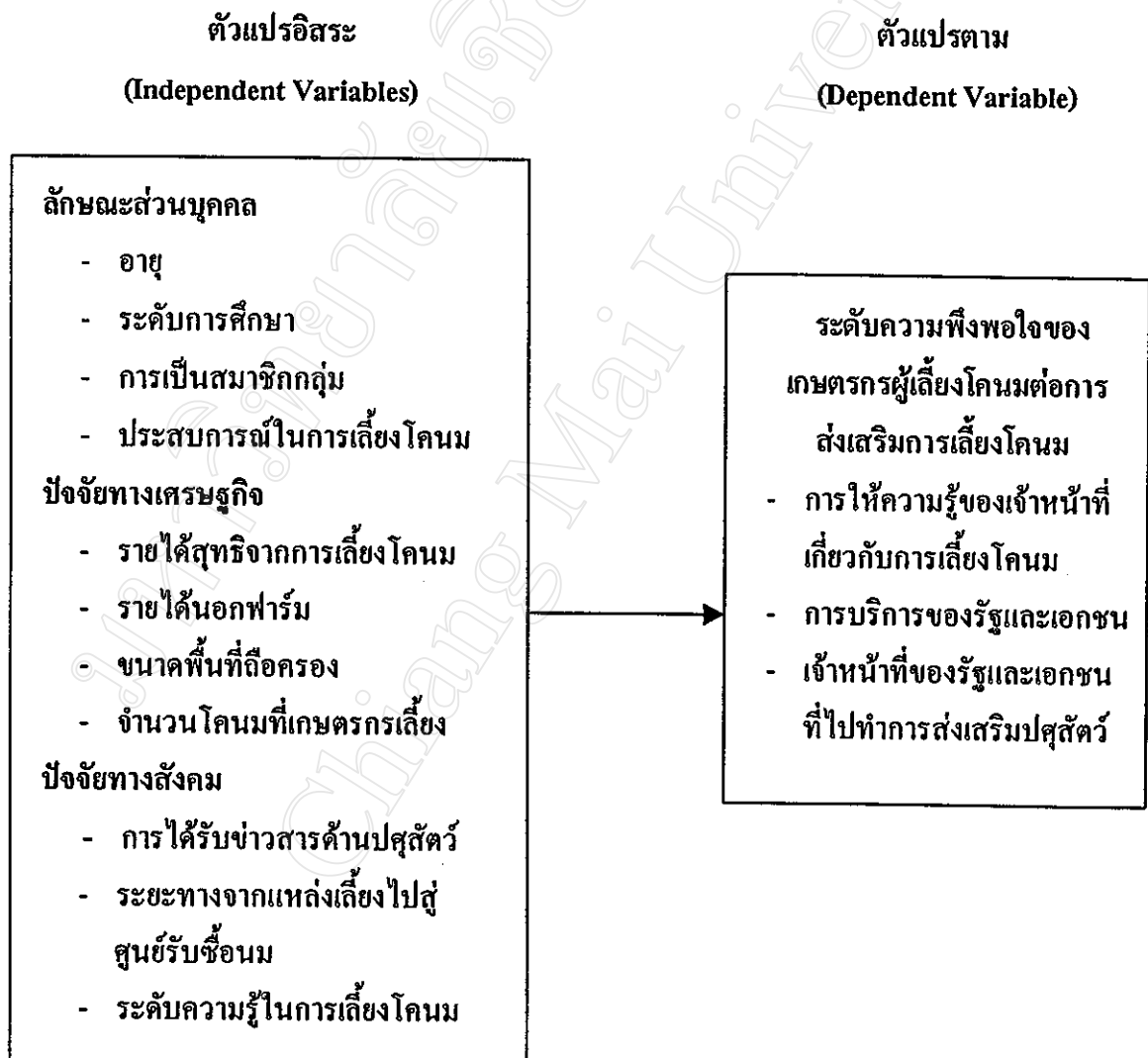
3.2 ระยะทางจากแหล่งเลี้ยงไปสู่ศูนย์รับซื้อนม

3.3 ระดับความรู้ในการเลี้ยงโคนม

ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือระดับความพึงพอใจของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมที่มีต่อการส่งเสริมการเลี้ยงโคนม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากตัวแปรที่ใช้ทั้งหมดในการศึกษาครั้งนี้ สามารถนำมาสร้างกรอบแนวคิด (Conceptual Framework) ในการวิจัยเพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามได้ดังนี้

นิยามศัพท์

เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม หมายถึง เกษตรกรที่เลี้ยงโคนม โดยใช้บริการด้านการผสมเทียมและรักษาสัตว์ ของสำนักงานปศุสัตว์อำเภอสันกำแพง และองค์การส่งเสริมการเลี้ยงโคนมแห่งประเทศไทย (อศค.)

การเป็นสมาชิกกลุ่ม หมายถึง การที่เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม เป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์โคนมเชียงใหม่ หรือเป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์โคนมบ้านป่าตึง ห้วยหม้อ จำกัด

ประสบการณ์ในการเลี้ยงโคนม หมายถึง จำนวนปีที่เกษตรกรเลี้ยงโคนม

รายได้สุทธิจากการเลี้ยงโคนม หมายถึง รายได้ทั้งหมดจากการเลี้ยงโคนม หักลบด้วยค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่เกิดจากการประกอบอาชีพการเลี้ยงโคนม คิดเป็นบาทต่อปี

พื้นที่การเลี้ยงโคนม หมายถึง พื้นที่ที่เกษตรกรใช้ในการเลี้ยงโคนม ในอำเภอสันกำแพง โดยมีอัตราส่วน โค 1 ตัว : พื้นที่แปลงหญ้า 5 ไร่

ขนาดพื้นที่ถือครอง หมายถึง ขนาดพื้นที่ที่ถือครองเพื่อการเกษตร ซึ่งได้แก่ จำนวนพื้นที่ที่เป็นของตนเอง เช่าผู้อื่น รวมทั้งพื้นที่ที่เข้าไปใช้ประโยชน์โดยไม่ต้องเช่า คิดเป็นไร่

การได้รับข่าวสารด้านปศุสัตว์ หมายถึง การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับความรู้ทางการปศุสัตว์ ตลอดจนข่าวสารเกี่ยวกับกลุ่มผู้เลี้ยงโคนมจากแหล่งต่างๆ ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ นิตยสารปศุสัตว์ หนังสือพิมพ์ จากเจ้าหน้าที่ และจากเพื่อนบ้าน

ระดับความรู้ในการเลี้ยงโคนม หมายถึง ความรู้และการปฏิบัติในเรื่องพันธุ์โคนม อาหาร การให้อาหาร การจัดการด้านโรงเรือน และการป้องกันโรคโดยใช้เกณฑ์การวัด คือ

ตอบถูก ให้ 1 คะแนน

ตอบผิด ให้ 0 คะแนน

ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกที่ดีของคนโดยส่วนรวม ที่มีต่อการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมจากหน่วยงานของรัฐ และเอกชน โดยให้เกณฑ์การวัด 3 ระดับ คือ

มีความพึงพอใจมาก ให้ 3 คะแนน

มีความพึงพอใจปานกลาง ให้ 2 คะแนน

มีความพึงพอใจน้อย ให้ 1 คะแนน

การส่งเสริมการเลี้ยงโคนม หมายถึง การที่เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ของรัฐและเอกชนออกไปถ่ายทอดเทคโนโลยี ซึ่งได้แก่ การให้ความรู้ของเจ้าหน้าที่ การบริการของรัฐและเอกชน และการจัดบันทึกบัญชีฟาร์มของเกษตรกร

การให้ความรู้ของเจ้าหน้าที่ หมายถึง การที่เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานรัฐและเอกชนเข้าไปให้ความรู้แก่เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม เช่น ด้านการเลี้ยงโคนม การให้อาหาร การจัดการเลี้ยงดู การสุขภาพ การป้องกันโรค การรีดนม และปริมาณน้ำนม เป็นต้น

การบริการของรัฐและเอกชน หมายถึง การให้บริการแก่เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม เกี่ยวกับการส่งเสริมการเลี้ยง การรักษาสัตว์ โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐและเอกชน

การจดบันทึกบัญชีฟาร์มของเกษตรกร หมายถึง การเก็บรวบรวมบันทึกกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับรายรับ รายจ่ายในฟาร์มโคนมของเกษตรกรเป็นรายเดือน